

Gelders Paard Blog

Blog 22-4-19 # GvH - Gelders Paard fokkerij : De algemene fokkerij principes, de opbouw, de afsplitsing en de noodzaak om verloren lijnen weer in te bouwen.

G. van Heijst, Voorburg, 22 april 2019

Introductie

Fokkerij opbouw algemeen zoals o.a. bij het GP heeft plaats gevonden en met een aantal voorbeelden is beschreven.

Bij de omvorming naar RP en TP fokkerij zien we dat de GP fokkerij maar met een beperkt aantal merrielijnen achterblijft waarbij tevens ook niet al de ontwikkelde Gelders Paard bloedlijnen (via merrielijnen of hengsten) in de Gelders Paard fokkerij zijn doorgevloeid of slechts in beperkte mate.

OPBOUW FOKKERIJ

Mensen die met een reeks van dieren een fokkerij tot stand willen brengen doen er verstandig aan om zelf een fokdoel te formuleren. Aan de hand van dit fokdoel kan vervolgens gekeken worden of de dieren aan deze eigenschappen voldoen en of de ouders of grootouders van deze dieren aan deze eigenschappen voldoen (voor zover bekend). Indien niet bekend, moet men uitgaan van hetgeen men ziet. De dieren die het dichtst bij het fokdoel staan, zal men het eerste inzetten.

Bij fokkerij zijn twee zaken van groot belang :

- Het uitdokteren van een interessante kruising ;
- Het selecteren van de gefokte producten.

Vervolgens gaat men doorbouwen.

Afhankelijk van de grootte van de fokkerij zullen de doorgewinterde fokkers lijnteelt willen doorvoeren op dieren die over de gewenste eigenschappen beschikken en deze ook doorfokken. Sommigen zullen daarbij zelfs extremer te werk willen gaan door inteelt toe te passen. Denk aan halfbroer, halfzus combinaties of meer extreem vader dochter combinatie.

WAAR LIGGEN DE PARALLELEN IN DE OPBOUW VAN FOKKERIJ BIJ HET GELDERS PAARD

Stamtafel : Waldo

Waldo	Karolus v. Witt.	Graaf v. Witt.	Baronet	Domburg	Cicero II
					Thalia
			Truida	Edelman	
				Jaconda	
				Siegmund	
		Carole v. Witt.	Diedrich	Goldblende II	
			Jaconda	Domburg	
		Glothilde v. Witt.	Ot v. Wittenstein	Reveil	Vidi
					Lakma
			Jaconda	Domburg	
			Henriette		
	Lady Reveil		Reveil	Vidi	
		Ida	Domburg		
	Sareina	Helmar	Baronet	Domburg	Cicero III
					Thalia
			Truida	Edelman	
				Henriette	
			Dwingelaartje	Zerolstein	Gerolstein Old.
				Edeltanne	
			Cambia	Colonel	
			Bruintje		
Nureina		L'Invasion	Pre Sale	Il a l'oeil	
				Idee noir	
	Sabotiere	LV de vallee			
		Ebache			
	Jureina	Waldherr	Gaulder		
		Waldpracht II			
	Ureina	Nubert			
		Palburga I			

Karolus van Wittenstein, in bovenstaande stamtafel is zo'n voorbeeld van bewuste inteelt/lijnteelt uitgevoerd door Evert van Binsbergen die bewust bezig was om het Domburg bloed vaker vast te leggen, en daarmee de eigenschappen van Domburg nadrukkelijker beschikbaar te houden in volgende generaties. Bij Karolus van Wittenstein is dat in ieder geval zeker gelukt om het Domburg bloed breed in de bloedopbouw vast te leggen (tegelijktijd is hierbij het bloed van de hengst Reveil en de merrielyn van Jaconda meegelift). Later is dit doorgezet bij Waldo, waarbij het niet zeker is dat hier sprake is van bewuste lijnteelt of eerder een kruising waar dit toevallig aanwezig is.

Kijken we nog even naar het Karolus van Wittenstein bloed dan zien we dat dit bloed zich doorgedrukt heeft in de fokkerij. We zien het terug bij een reeks van doorgefokte merrielijnen in Noord-Holland, bij de bekende merrie Denderose die aan de basis staat van een tak waar succesvolle tuigpaarden uitkomen en bloed wat nog steeds doorwerkt in de fokkerij. Maar ook zien we dat dit als basis werkt bij de dressuurfokkerij waar het Eufraat bloed (een Wachtmeester zoon uit de Karolus van Wittenstein merrie Tonia) een belangrijke ondersteunende rol kan spelen. Ook Waldo zien we terug in de basis van succesvolle merrielijnen, denk aan Ulft voor o.a. dressuur maar ook voor springen via de Waldo merrie Greta, die aan de basis van een succesvolle springlijn staat. Belangrijk is aan te geven dat we hier te maken hebben met de combinatie Waldo x Rotan. Hier is sprake van een

sex-balanced combinatie voor de hengst Helmar, een Baronet zoon die we vaker tegenkomen in springlijnen zoals meer Baronet zonen, denk o.a. aan Simon Bolivar.

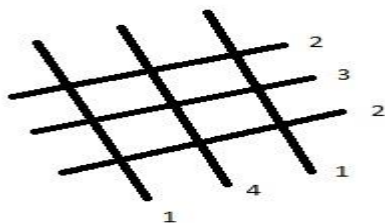
Door veel aandacht te leggen op uitgangsmateriaal en selectie op de kruisingsproducten ontstaan sterkere merrielijnen. Hengsten uit dit soort merrielijnen zorgen voor nog meer cohesie in de fokkerij.

Dit laat zich als volgt verduidelijken : Bij het gebruik van zo'n hengst krijgt men de merrielijner gratis bij, en sterker nog men krijgt ook de merrielijnen in de vaderlijn erbij.

Stamtafel : De 3 merrielijnen die men op deze stamtafel automatisch cadeau krijgt wanneer men deze hengst inzet in de fokkerij.

Hengst	Vader	Vvader	Vvvader	Mvvader
		Mvader	Vmvader	Mmvader
	Moeder	Vmoeder	Vvmoeder	Mvmoeder
		Mmoeder	Vmmoeder	Mmmoeder

Er ontstaat een matwerk die de fokkerij draagt en bij een betere kwaliteit van de merrielijnen naar een hoger plan tilt.

Bijgaand een matwerk in de populatie van 4 merrielijnen

In de opbouw van de fokkerij van het Gelders Paard heeft deze opbouw ook plaats gevonden. Dit is te zien als we kijken naar het volgende overzicht waar een reeks merrielijnen leveranciers blijken van een reeks van goedgekeurde hengsten. Bij elke kruising van zo'n hengst krijg je dan de merrielijner mee. Kijken we bijvoorbeeld naar de hengst Waldo, dan zien we dat hij de merrielijner Palburga I/Reina meebrengt en tegelijkertijd via Karolus van Wittenstein de Lady Reveil merrielijner en de merrielijner van de merrie Jaconda, waar o.a. Graaf van Wittenstein en Ot van Wittenstein uit gefokt zijn.

Een aantal merrielijnen is in staat om zich sterk te verbreden en in staat om verschillende takken op en uit te bouwen. De hengsten uit deze merrielijnen zorgen er op hun beurt weer voor dat deze merrielijnen over de fokkerijen verspreid worden. Deze ontwikkeling onderstreept dat de fokkerij

zich steeds verder ontwikkeld waarbij de basis door de hengsten en de merrielijnen steeds verder wordt versterkt.

Ter illustratie de volgende merrielijnen die o.a. de volgende hengsten hebben voortgebracht :

- **Koralientje (Lotje) (Nomana)– merrielijs**

(Reclame, Iko, Milano, Hertog, Faam, Victor, Zodin, Waltram, Floregon, Molivier, Marco Polo, Tabor, Eburoon en Hertog van Gelre, Satelliet)

- **Palburga/Reina – merrielijs**

(Fortuin, Kannonier, Norton, Olgraaf, Paltsgraaf, Jurist, Rivaal en Taunus)

- **Lady Reveil – merrielijs**

(Karolus van Wittenstein, Ole van Wittenstein, Odin van Wittenstein, Wachtmeester, Epigoon en Irak)

- **Nini/Cory – merrielijs**

(Baron, Cehadee, Dirigent, Ebro, Ginus, Hugenoet, Jupiter, Luitenant, Majoor, Navigator, Oran, Promotor, Lansier, Valkenier)

- **Cirma I – merrielijs**

(Etobia, Killa's Boy, Sirius, Bondelus, Nodonus, Sadonis, Elegast)

Soms is het wel gewenst om incidenteel hengsten die iets afwijkend in het type staan toch te gebruiken. Bijvoorbeeld om meer souplesse in de paarden te brengen, met name in de rug.

Hengsten die veel nakomelingen krijgen, doordat de nafok aanspreekt waardoor ook zonen en kleinzonen gekeurd worden, krijgen een grotere invloed op de fokkerij doordat dit bloed zich in 2^e, 3^e, of 4^e generaties of meer tegenkomt. Zie bijgaand een voorbeeld van de merrie Murette, de moeder van Honorose. Honorose is de moeder van de hengst Oberon, die op zijn beurt de vader van de moeder van de hengst Oregon is. Het fijne huidje van Oregon wordt toegeschreven aan Honorose.

De Oregon nakomelingen konden in veel gevallen springen. In die dagen heeft dhr van Schayk die behoorlijk betrokken was bij de fokkerij voorgesteld om een aparte fokkerij met Oregon nakomelingen op te zetten om zodoende springpaarden te fokken. Halfbloeds uit Oregon merries vonden op de veiling op de hengstenkeuring gretig aftrek voor de sport. We zien in de stamtafel dat Honorose haar moeder uit een Cicero II merrie komt en dat haar vader Furore Cicero II als overgrootvader in de bloedopbouw heeft. Cicero II zijn vader de holsteiner hengst Cicero wordt in Holstein gezien als één van de vererfers van springeigenschappen. Het is verder goed om te weten dat we het bloed wat achter Agamemnon zit in vergelijkbare vorm via de hengst Flick bij Cicero aantreffen. :

Stamtafel : Schematische weergave Moederlijn Honorose's moeder Murette

Murette	-	Furore	-	Xerxes II	-	Xerxes	-	Xerxes	-	Jago - Agamemnon
										(vaderlijn van Murette)
Cicero II		<u>Olivier</u>		<u>Goldemar</u>		Monch		Normann		
Hanno		Cicero II						Landessohn		
		<u>Adalbert</u>								
		Fuerst Bismarck								
		Agamemnon								

Onder de paarden (Murette, Furore, Xerxes II, Xerxes, Xerxes, Jago en Agamemnon) vindt men de vaders in de merrielyn van deze paarden.

Als een aantal paarden in bovenstaande weergave ook nog een keer op hun eigen bloedopbouw bekeken wordt, dan zie je plotseling de verbanden nog beter en de invloed van een hengst nog beter terugkomen.

<u>Olivier</u>	-			Coco	-			Enno - Eggi - Emigrant
Monac				Matador				Agamemnon
(Magnat - Agamemnon)				(Agamemnon)				

<u>Adalbert</u>	-			Asmar	-			Einar - Young Othello - Othello - Graf Wedel
Y. Agamemnon				Albion				Magnat (Agamemnon)
(Agamemnon)				(Der Noble)				
								David (Der Noble)

Goldemar - Condor - **Agamemnon**

Olivier en **Xerxes II** kom je vaak samen tegen in de bloedlijnen. Doordat ze beiden **Agamemnon** bloed laten zien sluiten ze ook goed aan. Dit bloed treffen we onder andere ook aan bij de hengst **Ebert** (Monocraat x Xerxes II x Olivier). Ook **Monocraat** zijn bloedlijnen lopen verschillende keren terug op **Agamemnon**.

Misschien goed om te vermelden dat de hengst Agamemnon een zeer geliefde hengst was bij de fokkers, niet alleen omdat hij zelf over veel beweging beschikte, maar deze ook doorfokte wat daarmee tevens de afzet van de producten bevorderde. Dit was de tijd van de fokkerij van karossiers.

Karossiers waren grote paarden die over veel beweging beschikten en daarbij goed inzetbaar waren voor transportdoeleinden. Een gedeelte van die karossier fokkerij is doorgevloeid naar de Gelders

Paard fokkerij waar niet alle bloedlijnen zijn omgevormd naar compacte paarden voor de landbouw op de zware gronden, zoals o.a. in de betuwe en in de Groninger Paard fokkerij waar deze bloedlijnen vandaan komen. Op de zandgronden was deze noodzaak tot een compacter dier minder aanwezig. Dit verklaart ook waarom er in de klassieke tuigpaardfokkerij tuigers met een stokmaat van rond de 1.70 m aangetroffen worden.

Hieronder is nog een keer zichtbaar hoe bloedlijnen samenvloeien bij Zenith zijn moeder Sonda. Zenith is de vader van Geoloog, een hengst die we als moeders vader bij zowel Satelliet als Theoloog tegen komen en 2 hengsten zijn die als één van de eerste hengsten gekeurd zijn om de fokkerij van het Gelders Paard weer een nieuwe toekomst te geven. Beide hengsten waren overigens ook zonen van de hengst Marconi.

(onderaan wordt dan nog een keer expliciet een aantal bekende merrielijnen vernoemt die in deze moederlijn samenkomen.) Hier zitten de bloedlijnen zo opgepakt dat je zou denken dat dit bewuste keuzes zijn (Hiervan is niets beschreven voor zo ver bekend.).

Stamtafel : Schematische weergave Moederlijn van Zenith

Sonda -	Murat -	Intendant -	Colibri -	Gambo (vaderlijn van Sonda)
Iko	Colibri	Ugoldman	David 206	
Ugoldman	Nubert	Ebert	Ruthard IV	
	David 206	David 206		

Onder de paarden (Sonda, Murat, Intendant en Colibri) vindt men de vaders in de merrielyn van deze paarden.

Afstamming David 206 en Iko :

David 206 (Elfried (V. Tello – (V. Thor (V. Martin)) x Petrine (V. Xerxes II))

Iko (Akino x Sultan II 310 Nstg (V. Sigismund) x Colonel)

Sigismund (V. Ehrenknabe (MV Wittelsbacher) x Nelly VII (V. Diamant (V. Martin))

Colonel (V. Mentor (V. Sultan II (V. Martin) x Liebling (V. Martin))

In de moederlijn van Zenith komen de volgende merrielijnen samen :

Karolientje (Iko), **Gerhardine** (Colibri), **Ekina** (Akino), **Homana** (Murat)

DE OVERGANG VAN EEN LANDBOUWRIJPAARD FOKKERIJ (GELDERS PAARD) NAAR EEN RIJPAARD- EN TUIGPAARDFOKKERIJ MET EEN RESTFOKKERIJ VOOR DE GELDERS PAARD FOKKERIJ

Als we kijken naar de fokkerij van het Gelders Paard, dan zien we als we kijken naar de laatste jaren van de Sgldt fokkerij dat er op verschillende manieren ander bloed ingezet wordt om meer zadel eigenschappen in te brengen : Hannoveraans en Holsteins bloed. Vervolgens kwam de grote omslag naar Engels volbloeds, Trakehners, Selle Francais en halfbloed buitenlanders.

Met de komst van Oregon werd de opstap gezet naar een aparte tuigpaardfokkerij.

We krijgen dan het volgende plaatje :

Het grootste gedeelte van de voorheen Gelderse merrielijnen gaat op in de rijpaardfokkerij (RP), een iets minder groot gedeelte gaat op in de tuigpaardfokkerij (TP) en het kleinste gedeelte blijft over voor de gelders paard fokkerij (GP).

De eens ruim in zijn jasje zittende Gelders Paard fokkerij, is door deze afsplitsingen in het aantal beschikbare merrielijnen beknot. Vanaf 1981 is steeds maar een beperkt aantal hengsten beschikbaar geweest voor de fokkerij van het Gelders Paard. Dit betekent dat er in de mannelijke lijn ook geen grote bijdrage is geleverd om veel spreiding in de bloedlijnen er aan toe te voegen.

Aan de volgende factoren kan men niet voorbij gaan om te begrijpen wat er moet gebeuren als we een duurzame ontwikkeling van de Gelders Paard fokkerij tot stand willen brengen. :

- Fokkers houden in de meeste gevallen vast aan de merrie en de nafok daarvan waarmee ze zijn begonnen;
- Veel fokkers raken op leeftijd en stappen of vallen uit ;
- Jongere fokkers hebben in de meeste gevallen maar een beperkte mogelijkheid tot fokkerij;
- Vaak stappen de jongere fokkers in merrielijnen die reeds actief zijn in de Gelders Paard fokkerij;
- Er is een klein beetje aanwas van tuigpaardfokkers, in de meeste gevallen omdat ze uit gerangeerd zijn met hun merriemateriaal bij de tuigpaardfokkerij. Ze kunnen niet meer meedoen. Voor zover ze nog wel mee kunnen doen, levert het niet voldoende op.

De Gelderse fokkerij kende in haar volle breedte behalve een veelheid aan merrielijnen, ook een veelheid aan hengsten, die succesvol zijn gebleken met hun nafok voor de sport.

In die merrielijnen die nu in de rijpaardfokkerij en tuigpaardfokkerij zijn overgegaan zitten nog elementen die zeer bruikbaar zijn en een verlies zouden zijn wanneer die niet meegenomen zouden

kunnen worden. Aan de ene kant zorgt het voor verruiming in de bloedlijnen maar tegelijkertijd is er meestal nog een stukje gezamenlijkheid waardoor een goede aansluiting mogelijk is. Deze elementen zijn op zo'n manier aanwezig dat je nog zeer dicht bij de Gelders Paard fokkerij zit.

De omvang van de huidige Gelders Paard fokkerij geeft niet meer de ruimte om dat soort elementen die zo voorradig zijn zelf in die breedte te bouwen of tot stand te brengen.

Met oog op de toekomst is het wenselijk om te zorgen voor meer merrielijnen en met name moeite te doen om succesvolle merrielijnen weer terug in de Gelders Paard fokkerij te krijgen.

Tegelijkertijd zou dan de voorkeur liggen bij merrielijnen met die Gelders Paard hengstenlijnen die in hun nafok succesvol zijn geweest voor de sport of over interessante bloedlijnen beschikken om mee aan te paren, kortom bloedlijnen meebrengen die maar in beperkte mate of helemaal niet beschikbaar zijn in de Gelders Paard fokkerij. Op die manier wordt er ook aan bloedlijn verruiming gewerkt.